

Inleiding

Graag wil ik u allemaal bedanken voor uw interesse in het onderwerp 'Risicoprofilering in het handhavingsbeleid'. Fijn dat er op deze manier aandacht is voor versterking van de rechtstaat. Het geeft me hoop op een betere toekomst. Speciale dank aan Sandra Palmen en Mpanzu Bamenga die mij uitgenodigd hebben voor dit openbare rondetafelgesprek.

Ik stel me graag even kort aan u voor. Ik ben Paula Bouwer, moeder van 4 kinderen. U ziet het niet aan me, misschien hoort u het een beetje.. ik ben in Canada geboren. Mijn jongste zoon heeft een vader die in Curaçao is geboren. Op 22 jarige leeftijd kreeg ik mijn eerste kind. Helaas heb ik twee partners gehad die mij alleen hebben gelaten m.b.t. de zorg voor mijn kinderen. Gelukkig heb ik wel altijd goede banen gehad (ik heb economie en communicatie gestudeerd). Desondanks heb ik wel full time moeten werken, om voldoende inkomen te hebben. In 2022 heb ik een switch gemaakt van horeca ondernemer naar onderzoeksjournalistiek. In 2021 heb ik mij aangemeld als mogelijk gedupeerde m.b.t. terugvorderingen van toeslagen. In hetzelfde jaar ben ik erkend. Daarnaast heb ik ook een brief gekregen dat ik ten onrechte ben verdacht van fraudeur zijn. In 2022 heb ik mijn onderneming verkocht, na vanaf 2007 onafgebroken ernstige problemen met de Gemeente Amersfoort, de Belastingdienst afdeling MKB, en met de toeslagen te hebben. (Naast alle andere denkbare overheidsorganisaties zoals Politie, GBLT). Ik ontmoette mr. dr. Caroline Raat, toentertijd ook woonachtig in Amersfoort. Zij had ook ernstige aanvaringen met het lokale bestuur. We hielden contact. Ik sloot me bij haar initiatief 'Rechtstaat Nederland', gestart om met een grote groep wetenschappers, beleidsmedewerkers, docenten, burgers, ondernemers onze rechtstaat met elkaar te verbeteren. Hier ontmoette ik Sandra Palmen.

Why me?

In 2021 heb ik Stichting Herstel Ongekend Onrecht opgericht. In 2021 heb ik mede aangifte gedaan tegen de Belastingdienst met zo'n 150 ouders. Een groot aantal ouders heb ik in de loop der jaren gesproken. Al snel kwam ik erachter dat de situatie vele malen ernstiger was dan wat in de media geschetst is. Mensen waren naar het buitenland gevlucht, hadden een partner of een kind verloren, ondernemingen waren failliet gegaan, kinderen waren uit huis geplaatst. Grote gezondheidsproblemen bij alle ouders en kinderen zag ik. In 2022 sloot Daniel Schepers zich bij mij aan. Als procesarchitect heeft hij in 2010 meegewerkt aan de grote aanpassingen in de verouderde IT-systemen. Hij heeft na een periode als IT-specialist gewerkt te hebben, zijn onderneming moeten staken vanwege gezondheidsproblemen. Hij kon niet stil zitten. Vanwege zijn grote kennis van hoe de overheid werkt, de Belastingdienst specifiek, 10 jaar ouders geholpen die in de problemen waren geraakt, in de regio Rotterdam.

Helaas is hij eind vorig jaar overleden. Zijn vroegere collega was nu directeur van Uitvoeringsorganisatie Herstel Toeslagen, hij was degene die de invoering van de Belastingtelefoon voor zijn rekening nam. Ik heb veel van hem geleerd over de IT-systemen, over het vinden van rapporten, over queries en algoritmen. Ook vond hij het vreselijk dat mensen doelbewust hun hoorrecht ontnomen werd, als je als fraudeur werd gezien. Dat als je belde, dat niets je verteld mocht worden, omdat je een fraudeur was. Pierre Niessen heeft 40.000 bezwaren die op afgehandeld zijn gezet. Uit stukken is mij gebleken dat deze 40.000 mensen als gedupeerden werden gezien. Een proactieve afhandeling zou worden ingezet, zo stond er in geopenbaarde stukken.

Inmiddels ben ik afgestudeerd als onderzoeksjournalist aan Open Eyes, Institute for Investigative Journalism en heb mij gedurende mijn studie gericht op vragen die bij mijzelf leven.

- Hoe zijn we in de toeslagenellende terecht gekomen?
- Wat is er met algoritmen gebeurd?
- Kloppen de cijfers wel van bijvoorbeeld uithuisplaatsingen?
- Hoeveel ouders en kinderen zijn er overleden?
- Welke gevolgen zijn er in de gezinnen en ondernemingen?

Het viel mij al snel op dat er opvallende overeenkomsten zaten tussen ouders en bedrijven die met terugvorderingen te maken kregen.

Het zijn allemaal mensen die ofwel zelf uit een ander land komen, of hun ouders, zelfs grootouders. Geadopteerde mensen. Zelfs vluchtelingen. Grotendeels alleenstaande ouders. Jong ouder geworden. Bijna allemaal vrouwen. Toch zaten er soms puzzels voor mij tussen. Ondernemers die helemaal geen binding met het buitenland hadden, waarom waren zij dan geselecteerd?

Onderzoek naar het CAF-team (Combiteam Aanpak Facilitators)

License to Disturb: een knipoog naar James Bond. 'Duo Pek en Veren', 'Bij twijfel altijd afwijzen'. 'Hansje Brinker-producties', we hebben een nest Antillianen gevonden; 'afpakjesdag'. 'Yes we hebben er honderd'. Allemaal sprankelende spreuken van het CAF-team. Een team dat alles mocht doen, wat eigenlijk verboden was. De grenzen opzoeken. Creatief, vindingrijk, out of the box denken. Dit team had wel veel invloed. Zij leverde gegevens aan aan MKB, Particulieren én Toeslagen. Uit een recent WOO-verzoek is te lezen dat er veel druk werd uitgeoefend om de 'uitwerpen' van een passende afhandeling te voorzien.

In het rapport 'Blind voor mens en recht', zag ik ook de vraag 'waarom ik' staan. Het antwoord heb ik niet gezien. Het is niet duidelijk geworden waarom we nu allemaal geselecteerd zijn.

Was het een algoritme, was het toeval of was het doelbewust?

Allereerst wil ik u in het kort en simpel uitleggen wat een algoritme is. U kunt het zien als een set aanwijzingen die tot een uitkomst leidt. Zoals een 'receptenboek' (ook al een kreet van het CAF-team). Je hebt algoritmen die je handwerk zou kunnen noemen. (Rule based algoritmen). Een Excel bestand bijvoorbeeld. Je hebt ingewikkelde AI-systemen. (Dat is machine learning.) Zoals u weet heeft de Belastingdienst verouderde systemen. Vergelijk het met Windows XP.

Wat is er nu gedaan? Er zijn queries gemaakt. Dat zijn 'zoekvragen'. Een keuze uit het systeem maken. Wat er van het systeem wordt gevraagd, levert een uitworp. Een set om mee te werken. Daar wordt dan iets mee gedaan.

Als voorbeeld geef ik: 'zoek alle Antilliaanse vrouwen die voor hun 25^e moeder werden, alleenstaand zijn, meer dan 2 kinderen hebben, en in Rotterdam wonen.'

Diverse bronnen hebben bevestigd dat dit de werkwijze was.

Ik ontmoette ook een moeder uit Rotterdam met Antilliaanse roots. Zij maakte deel uit van een project in Rotterdam. Met de kennis van nu, weet ze dat alle gezinnen waar zij en het team aan huis kwam, gedupeerde moeders waren. Zij hadden allen ernstige schulden. Zij heeft zelf 10 familieleden die ook getroffen zijn. Ditzelfde patroon heeft zich voor Surinaamse mensen, Marokkaanse, Turkse en mensen met een Indische achtergrond. Er zijn mensen uit meer dan 100 landen geselecteerd in de selectie queries. In al die landen zitten mensen nu die weggevlucht zijn uit Nederland. Er is een Ondersteuningsteam Buitenland opgericht om de gevluchte mensen te helpen.

Geen digitale ramp dus, maar handwerk heeft voor de selectie gezorgd.

Ondernemers

Zo'n 5000 ondernemers hebben ook te maken gekregen met terugvorderingen. De denktank van het CAF-team heeft talloze suggesties bedacht om de kans om een fraudeur zijn te kunnen opsporen. Bepaalde typen ondernemers zoals een koeriersbedrijf, een horeca onderneming, zorgonderneming, inlening van werknemers, belastingadvieskantoren. Ik schat dat hier minstens 15 miljard aan kosten voor gereserveerd moeten worden.

De queries werden gebruikt voor MKB, Particulieren en Toeslagen! Niet alleen voor de afdeling Toeslagen dus.

Onze gegevens zijn gedeeld met alle overheidsinstellingen, banken en verzekeraars. Dit heeft voor veel ouders gezorgd dat zij hun baan kwijtraakten. Ook gemeenten kregen deze 'zwarte lijsten'. Dit had veel gevolgen voor ouders. Geen recht op schuldhulp. Veilig Thuis wist ervan. De politie. Zelfs toegang tot de Voedselbank lukte niet.

Wat zijn nu de gevolgen?

Onbegrijpelijk vind ik het dat er nu bijna 14 miljard aan herstel uitgegeven wordt. Waarom moeten wij door de dader beoordeeld worden? Waarbij we opnieuw te maken krijgen met malversaties en ontbrekende informatie. Wat denkt u dat weggelakt wordt? Waarom krijgen we onze dossiers niet? Waarom duurt alles zo lang?

De heksenjacht op ouders en kinderen is ongekend. In plaats van ouders te helpen, werd hen alles afgepakt. En op hardhandige wijze ook nog!

Zo wil ik nu kort drie korte illustraties noemen (met hun toestemming):

A en Rb: A's moeder komt uit Amerika. A. had als jonge moeder met haar partner een koophuis in Friesland. Ze verloren dit huis, gingen uit elkaar, haar zoontje werd uit huis geplaatst en verbleef acht jaar in de gesloten zorg. Toen hij eens naar huis vluchtte, werd hij opgespoord. Zij moest hiervoor naar de gevangenis. Daarna raakte zij twee kinderen kwijt. Eentje toen hij twee was, haar jongste dochter na 3 dagen. Haar baby lag in het ziekenhuis, ze kwam haar borstvoeding geven. Bij aankomst was haar dochter weg. Tot op heden. Ze zijn nu 8 en 10. Ook R. bleek FSV geormerkt sinds 2006. Een dubbel gedupeerd gezin. Recentelijk is hij zelfs helemaal voor niets door de Fiod met 8 man thuis bezocht.

R. is ook geboren in Zwitserland, én geadopteer

S. heeft ouders die in Turkije geboren zijn. Zij heeft twee dochters en een zoon. Zij belde me onlangs op dat ze euthanasie wil aanvragen. Ze heeft al bijna 17 jaar ernstige problemen met geld. Meer dan 60.000 euro schuld had ze. Haar erkenning als gedupeerde heeft heel lang geduurd. Eerst afgewezen een aantal keren, ten onrechte. Haar oudste zoon is op zijn 12^e in de jeugdgevangenis gezet. Een aantal jaren later heeft ze hem ontvoerd en hem net zolang thuis gelaten tot hij uitgeschreven was bij de instelling. Ze is met haar kinderen naar Turkije gevlucht. Daar zijn de kinderen 4 jaar niet naar school geweest. In 2020 is ze teruggekomen, toen ze hoorde over de Belastingdienst. Ze had juist de staat nodig, vertelde ze me. 'Ik heb het gevoel dat ze me niet willen laten leven.'

Moeder E is sinds deze week weer terug in Nederland. Ik ben haar dankbaar voor haar hulp en het delen van informatie. Hopelijk kan zij volgend jaar haar studie criminologie weer oppakken. Zij is wel

terug, maar bij aankomst is alles niet zo goed geregeld als afgesproken. Haar kinderen hebben geen bed, zij ook niet. Geen vloer. Een half huis.

Kinderopvanginstellingen en gastouderbureaus

Onderwerp ▼		Type gefailleerde ▼		Perioden ▼																		
Bedrijfstakken/branches (SBI 2008) ▼		Uitgesproken faillissementen																				
		Bedrijven, instellingen en eenmanszaken																				
		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023 november	2023 december	2023	2024 januari	2024 februari	2024 maart**	2024 april*
889 Kinderopvang, jeugd- en welzijnswerk		35	36	40	84	130	118	88	56	46	35	30	22	18	19	1	1	16	1	0	5	3

Bron: CBS

U ziet hier de cijfers van uitgesproken faillissementen. In 2012 84, 2013 130, 2014, 118. Telkens aflopend naar nu enkele stuks. Een aantal van deze ondernemers heb ik gesproken. Honderden kinderopvanginstellingen zijn aan een hardhandig nader onderzoek onderworpen. Onlangs sprak ik Florien Janssen, van Gastouderbureau Florien Jansen. Zij vertelde me dat er doelbewust gezocht is naar de ouders met een buitenlandse achtergrond. Een van haar moeders heeft kort na het stoppen van Floriens onderneming zelfmoord gepleegd. Ook sprak ik een ondernemer uit Eindhoven die vertelde dat ook zijn onderneming geruineerd is. Hij bleef achter met privé een grote schuld van 500.000 euro die nu niet opgelost wordt (hij had een eigen huis, een nieuwe gekocht.. beiden gedwongen geveild).

Vele zaken zijn niet geregeld in de afhandeling van ouders en ondernemers. Voor ondernemers is er nagenoeg niets geregeld. De integrale beoordeling is allesbehalve integraal. De MKB-schade wordt niet meegenomen, en ook de gevolgen van als een fraudeur te boek staan niet.

OPROEP VOOR PASSEND MAATWERK

Zo lang een fatsoenlijke schadeafhandeling uitblijft, kunnen we niet herstellen. De nood onder de ouders is hoog.

‘Massadiscriminatie’, zo noemt Pierre Niessen het. Aleid Wolfsen verbaasde zich erover dat het Bart Jan van Ettekove niet opgevallen was dat er een patroon te ontdekken viel in de rechtszaken, die zij ongegrond verklaarden. Rechtsbescherming is volledig uitgebleven.

Het is geen toeval dus. Geen algoritme. Mensenwerk. Handwerk. Bewust.

DE GEVAREN VAN ARTTIFICIAL INTELLIGENCE

Als we wel artificial intelligence gaan invoeren, dan zal dat voortbouwen op de huidige input die in de systemen zit, die vol met fouten zit. Hier moeten we wel voor oppassen. Onlangs ben ik geïnterviewd door de Noorse media. Zij willen daar AI toepassen in de systemen. Het voorbeeld van Nederland is voor hen angstaanjagend. Zo willen ze het beslist niet! Ook de Engelse Post Office Scandal is een gelijkend voorbeeld. Wel hebben zij daar nu ingezien dat de schade voor de mensen, niet met een appel en een ei afgekocht kan worden. De Engelse prime minister heeft het goed en slagvaardig aangepakt nu. Elke gedupeerde ontvangt rond 700.000 pond.